

SLOVENSKÉ POHLADY na literatúru, umenie a vedu

10/2018

ročník IV. + 134.

Časopis založil roku 1846 Jozef Miloslav Hurban.
Vydávanie bolo obnovené roku 1881.

Šéfredaktor: **Bystrík Šikula**

Zástupca šéfredaktora:

Štefan Haviar (Martin)

Redaktorka: **Ingrid Skalická**

Sekretariát: **Radoslav Žgrada**

Redakčná rada:

Július Balco, Mária Bátorová, Miroslav Bielik, Bohuš Bodacz, Boris Brendza, Etela Farkašová, Marián Gešper, Alexander Halvoník, Ľudovít Hološka, Anton Hrnko, Jaroslav Chovanec, Peter Jaroš, Viliam Komora, Jozef Mihalkovič, Roman Michelko, Štefan Moravčík, Dana Podracká, Marián Polonský, Jaroslav Rezník, Vincent Šabík, Marián Tkáč, Tomáš Winkler

Návrh obálky a grafická úprava: **Ivan Bily**

SLOVENSKÉ POHLADY*

na literatúru, umenie a vedu.

Vydávajú Matica slovenská (P. Mudroňa 1, 036 01 Martin, IČO 00 179 027) a Neografia, a. s., Martin (ul. Sučianska 39A, 038 61 Martin-Priekopa, IČO 31 597 912) – september 2018

Vychádzajú s finančným príspevkom MK SR
Vychádzajú mesačne.

Evid. číslo Ministerstva kultúry SR: EV 4013/10.

Adresa redakcie: 812 51 Bratislava,
Grösslingová 23, tel.: +421 2 38 12 80 01

Filiálna redakcia: 036 01 Martin, P. Mudroňa 1,
tel.: +421 918 904 921

e-mail Bratislava: slovenskepohladyba@matica.sk

e-mail Martin: slovenskepohlady@matica.sk

http://www.pohlady.sk/

Administrácia (objednávky): Matica slovenská,
036 01 Martin, P. Mudroňa 1,

tel.: +421 43 381 28 40,

e-mail: periodika@matica.sk

Objednávky na predplatné prijíma aj každá pošta

a každý doručovateľ Slovenskej pošty. Objednávky

do zahraničia vybavuje Slovenská pošta, a. s.,

Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4,

P. O. BOX 164, 820 14 Bratislava,

e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk

Predplatné do zahraničia:

Európa 40 € (vrátane poštovného),

Amerika, Austrália 74 \$ (vrátane poštovného)

Tlač: Neografia, a. s., Martin

Neobjednané rukopisy nevraciam. Rukopisy do

č. 10 zadané do tlače dňa 21. septembra 2018.

Stanovisko redakcie nemusí byť zhodné s názorom

autorov publikovaných príspevkov.

U.

fond
na podporu
umenia

Časopis z verejných zdrojov podporil
Fond na podporu umenia.

Gabriela Rothmayerová

Ako sme našli prezidenta (po rozlúčke s nefunkčnou federáciou)

Najznámejší Slovák v politike bol Alexander Dubček.

Podľa prieskumu Slovenského štatistického úradu, ktorého výsledok oznámili noviny 1. septembra 1992, Dubčekovi vyjadrilo podporu 14,2 percenta opýtaných, druhým v poradí bol Vladimír Mečiar s 8,5 percentami, Michal Kováč sa ocitol hlboko vzadu s podporou pod 3 percentá – spolu s Milanom Kňažkom, Rudolfom Filkusom, Ivanom Gašparovičom, Jozefom Prokešom a Jánom Čarnogurským.

Keď Mečiar podržal Kováča

Michal Kováč sa po prvý raz vryl do pamäti ľudí, keď s podpredsedom vlády za VPN v Amerike „predával“ Vysoké Tatry. Hana Somorová, vtedy redaktorka Nedelnej Pravdy, spolu s redaktorkou Nového slova Miroslavou Staszovou, redaktorom Práce Petrom Šporerom a redaktorom Smeny Lubom Lazovým publikovali vo všetkých uvedených novinách spoločný článok s nadtitulkom *Sú Tatry naše, alebo už americké?* a titulkom *S prírodou sa nekupčí*. Keď takto spolu so známym environmentalistom a poslancom za Stranu zelených Martinom Hubom rozkryli aféru Tatragate, predseda vlády doktor Mečiar rozhorčene sľúbil „niektorým novinárkam vyprašiť gate“ a svojho ministra financií inžiniera Kováča, ktorého podpis bol na zmluve o predaji Tatier, sa zastal bez ohľadu na fakty hovoriace proti nemu.

Keď v Národnej Bratislava neuspel na post pre-

zidenta republiky Roman Kováč, Hnutie navrhlo nového kandidáta. Tento – možno poučený neúspechom svojho menovca – zrejme pochopil, že pri voľbách je každý hlas rovnocenný, i hlas poslancov SĎL, z ktorých by sa bol jeho menovcovi zdvihol žalúdok (ako sa mal verejne vyjadriť), keby si s nimi bol mal sadnúť za jeden stôl. A tak kandidát na prezidenta obchádzal všetky poslanec-ké kluby, aby získal pre seba podporu.

Do klubu poslancov SĎL na Gunduličovu ulicu prišiel Michala Kováča predstaviť Ivan Laluha. Bol chladný veterný deň, schyľovalo sa k večeru, keď vstúpili do miestnosti, zariadenej stroho pracovne. Dlhý stôl, zakončený krížom preloženým čelom, kde sedával predseda klubu, prípadne ten, kto viedol schôdzu. Za ním polička so zbierkami zákonov, niekoľko knižiek pod zámkom, lebo – ako všade, kde majú ľudia radi knihy – veľmi často sa celá príruč-ná knižnica roztúlala do nenávratna. Vedľa knižnice priehradky s menami poslancov, kam nám Mirka so Soňou odkladali poštu a kde sme si nachádzali potrebné materiály na rokovanie parlamentu. Po stranách so stoličkami pre poslancov fikus lilipután, pod ktorým zvyčajne sedával Janko Lupták. Nebývalo to často, Janko úradoval v Združení robotníkov a pripravoval premenu voľného zoskupenia na stranu.

V strede stolov stáli sklenené podnosy na stopkách, obložené čokoládovými keksami, a sklenené misy s banánmi, pomarančmi, kivi, jablkami. Dievčatá ponúkli hosťom kávu a čaj, to isté podľa želania roznášali poslancom. Michal Kováč predniesol pripravený príhovor a dostali sme slovo, aby sme zistili, aký človek sa to uchádza o post prvého medzi rovnými. Poslanec Ladislav Ballek bol v ten deň vo zvláštnej nálade. Po spisovateľovi Ladislavovi Ťažkom, ktorý napokon kandidatúru odmietol, mienila Strana demokratickej ľavice v druhom kole ponúknuť ostatným poslancom práve tohto spisovateľa európskeho mena, aby mu dali v mene svojich voličov dôveru. Napokon, po prieskume medzi politickými subjektmi, z návrhu zišlo.

„Pán Kováč,“ oslovil v onen podvečer Ladislav Ballek budúceho prezidenta, „meral som dnes v noci dlhú cestu na juh, kde som mal česť niekoľko hodín pobudnúť so spisovateľom a prezidentom Maďarskej republiky Árpádom Gönczom. A keď som sa chystal na cestu nazad, prezradil som pánu prezidentovi, prečo sa do Bratislavy zberám: že sa mám stretnúť s vami, s kandidátom na prezidenta Slovenskej republiky. Radil som sa, akú otázku vám položiť, aby sme sa o vás čo najviac dozvedeli, aby sme takpovediac videli aj do vášho vnútra. ‚Lacko môj,‘ povedal mi pán prezident Göncz, ‚opýtaj sa ty, aké mal pán Kováč detstvo, to ti najviac napovie.‘ Tak sa vás, vážený pán Kováč, pýtam: Aké ste mali detstvo?“

Náš hosť bol očividne prekvapený. Ale odpovedal bez dlhého premýšľania.

„Ako každý človek aj ja si rád spomínam na detstvo. Aj keď to bolo chudobné detstvo. Bol som nemanželské dieťa, moja mama ma mala za slobodna,“ dodal a džentlmen Ladislav Ballek sa hneď ospravedlnil za nemiestnu zvedavosť.

„Ale nie, prečo,“ protestoval Michal Kováč. „Ja sa za to nehanbím, matka ma vychovala, ako najlepšie vedela. A na detstvo mám krásne spomienky, aj keď, ako hovorím, bolo chudobné.“

Michal Kováč bol odlišný

Priznám sa, že mi imponovala úprimnosť a otvorenosť, ňou akoby si k nám našiel Michal Kováč kľúčik. Stačí však úprimnosť a otvorenosť na reprezentáciu krajiny? Kdesi vzadu mi neustále blikala kontrolka Tatragate. Vídala som poslancu Kováča aj počas poslancovania vo Federálnom zhromaždení. Keď koalícia VPN, KDH a DS povalila prvý raz Vladimíra Mečiara (a urobila z neho víťaza volieb), spoluzakladal Hnutie za demokratické Slovensko. Nepoznala som vtedy aktérov nového politického subjektu, a tak mi (trošku nafúkaný) poslanec za VPN poradil: Zoberte si zoznam všetkých členov VPN, pozrite si ho, urobte čiaru za intelektuálnou špičkou, a pod tou čiarou nájdete druhú až tretiu triedu – to je HZDS. Iný, ktorý sa nepridal k novému politickému prúdu, mi zas povedal: V jednej pouličnej zmeske som už bol, to mi stačí.

Michal Kováč, Vladimír Mečiar a Milan Kňažko boli poslancami Federálneho zhromaždenia. Po páde slovenskej vlády poslední dvaja menovaní chodievali z času na čas do budovy parlamentu, ba mihli sa aj v rokovacej sieni za mimoriadneho záujmu novinárov. Kráčali na svoje miesta v bleskoch fotoaparátov. Milan Kňažko zľahučka rozdával štiplavé ironické poznámky a Vladimír Mečiar kráčal ťažko ako človek, ktorému ublížili, ale on to na svojich mohutných pleciach bohatiersky unesie. Michal Kováč bol odlišný, chodieval sám a častejšie, ba i to sa stalo, že zasiahol do rozpravy pri prerokúvaní niektorého zákona, ak sa týkal hospodárstva či financií Slovenskej republiky. Po večeroch sedával spolu s ostatnými poslancami v zadymenom bufete poslaneckej opatovskej ubytovne, kde to páchlo pivom a párkami a hrkali automaty. Vladimír Mináč tu vzdelával rómskych poslancov a udivoval šírkou a hĺbkou svojich vedomostí, občas si zaspieval a po záverečnej odchádzal vzpriamene, i keď na trochu neistých nohách. Michal Kováč sa v bufete neprejavoval nijako, o zaujímavých názoroch, ktoré nosí v hlave, som sa však dozvedala od jeho spolustolovníkov. Hašterivý, zádrapčivý, vzťahovačný, bojovný, ale aj priateľský Roman Zelenay (strašne mi je ľúto, ako tragicky zomrel) býval často po jeho boku, ale aj Viliam Soboňa, najkritizovanejší minister zdravotníctva – hoci sa pomery

v rezorte od jeho čias nijako výrazne nezlepšili, nikto nedosiahol takú mieru nenávisť ako práve on. Od nich, ale aj mnohých ďalších poslancov za HZDS som sa dozvedala, ako dokonale to s osamostatnením Slovenska má Michal Kováč premyslené. Napokon, niečo som sa dozvedela aj z rozhovorov, ktoré poskytoval novinám či iným médiám.

Keď Kováč podržal Mečiara

Čítala som jeho vyjadrenie začiatkom januára 1993, týkalo sa Vladimíra Mečiara. „Môžem potvrdiť, že aj vo vláde, aj v rámci HZDS sa pán Mečiar usiluje, aby sa pri riešení problémov postupovalo demokratickým spôsobom. Obvinenia z autoritatívnosti môžu vyplývať z komplexov, keď sa porovnávame s jeho mimoriadnymi schopnosťami a cítime, že v mnohých otázkach sa mu nevieme vyrovnáť. Inak si to neviem vysvetliť. Nie je to náhodné. Vy sami dobre viete, že pána Mečiara do funkcie nepresadzovala nijaká loby. Po revolúcii sa stal vo vláde M. Čiča ministrom vnútra, po voľbách bol z rozhodnutia VPN menovaný predsedom vlády. Treba povedať, že nič iné ako osobné schopnosti nepredurčilo jeho vzostup. V HZDS sme sa na volebnom úspechu podieľali mnohí, no treba si uvedomiť, že pán Mečiar bol a je výraznou osobnosťou. Tým nechcem povedať, že nemá, tak ako každý človek, aj svoje slabosti. Je takisto iba človek. Avšak tam, kde sa rozhoduje kolektívne, možno využiť pozitívne vlastnosti a negatívne korigovať a utlmovať.“

A tak som bola zvedavá. „Pán kandidát na prezidenta Slovenskej republiky, povedzte mi, prosím, akú úlohu by ste hrali, ak by ste boli zvolený za prvého muža krajiny?“ opýtala som sa. „Václav Klaus, predseda českej vlády, o ktorom si, mimochodom, myslím, že má s predsedom slovenskej vlády veľmi veľa spoločného v narábaní s mocou, vykázal českého prezidenta do úlohy anglickej kráľovnej. Povedzte mi, hrali by ste aj vy úlohu anglickej kráľovnej?“

„Ako to myslíte?“

„Viem si predstaviť, že aj Vladimír Mečiar, podobne ako Václav Klaus, bude rozhodovať autonómne a o svojich rozhodnutiach, prípadne rozhodnutiach vlády vás bude iba informovať. Ako sa zachováte vy, pán kandidát na prezidenta?“

„V každom prípade budem zachovávať ústavu a použijem všetky právomoci, ktoré prezidentovi dáva ústava,“ odpovedal na moju otázku Michal Kováč.

Naša debata trvala pomerne dlho, kandidát na prezidenta, ktorého si vybralo hnutie, trpezlivo počúval všetky otázky a na všetky odpovedal. Nebol to náš typ (a nedávno mi v osobnom rozhovore Vladimír Mečiar tvrdil, že ani ich typ to nebol, tak či teda?!), ale nemali sme silu presadiť niekoho iného. Mi-

chal Kováč sľúbil, že bude v prípade zvolenia prezidentom všetkých a že jeho úrad bude pôsobiť nadstranícky. Hneď po zvolení si vybral spolupracovníkov – a medzi nimi i predsedu Kresťanskej sociálnej únie Jána Klepáča, ktorý vraj vo funkcii poradcu mal zostať nadstranícky. Dosť ťažko by som si vedela predstaviť na tomto mieste napríklad Miklósa Duraya, prípadne iného momentálne voľného predsedu politickej strany.

A čudujeme sa dodnes

Keď som si vypočula inauguračný prejav prezidenta Slovenskej republiky, prepadlo ma podozrenie, prečo u neho pracuje Ján Klepáč, ktorého politické zoskupenie sa celkom nezakryto hlásilo k Slovenskému štátu a jeho odkazu.

„Naša sloboda si vyžiadala veľké obete jednotlivcov, celých rodín a spoločenských skupín,“ deklamoval funkcionárskym hlasom novozvolený prezident. „Odporcovia fašistickej i komunistickej totality boli veľmi kruto postihnutí. Za svoju statočnosť platili slobodou i životmi. Obetiam antifašizmu i komunistickej totality patrí aj v tejto slávnostnej chvíli naša úcta i vďaka, ale aj povinnosť zmierniť následky ich utrpenia,“ počula som.

„Dobre som počula?“ obrátila som sa na vedľa sediaceho kolegu neveriace. „Obetiam antifašizmu patrí naša úcta a vďaka? Kto sú obete antifašizmu? Podľa logiky fašisti, nie? Takže tým vyslovuje nový prezident úctu a vďaka?“

Čudovali sme sa spoločne.

Neskôr prezident vysvetlil, že to bol preklep. Dosť nepríjemný, keďže išlo o reč, uvádzajúcu prvého muža do funkcie.

O inaugurácii s horúčkou (bez rešpektu)

Aký je, taký je, chvalabohu, že sa už nejaký dal zvoliť, povedal neznámy hlas ulice 2. marca 1993.

Zima sa trochu rozpustila, kopce špinavého snehu vyplazili jazyky, na vlhkom asfalte v priehlbínach sa černeli mláčky, ticho sa spúšťali čarbanice jarkov. Pred Redutou postávalo zo 30 či 50 ľudí, vytrvalých zvedavcov. Tajní legitimovali prichádzajúcich, nastavovali vypnuté hrude, keď niekto neporiadny (ako ja) napochytre nevedel nájsť pozvánku.

Šatniarky sa zvrátili a prerážali parfumy dám ľudským potom, ktorý si vychované nikto nevšímal. Z kožuchovej a zimníkov sa vylupovali páni v známych oblekoch, ktoré derú v parlamente (pohotovému historikovi Antonovi Hrnkovi sa dal spoznať v odskúšanom „bledolila dvojradáku“), ale i decentných smokingoch, ktoré sa tento rok po prvý raz objavili v našom novodobom kapitalistickom obcho-

de. Pod hrdlami rozprestierali krídla motýliky, ale i klasické kravaty (prezident, predseda i podpredsedovia parlamentu). Dámy prevažne v tmavých tónoch, poslankyňa Mušková nevinné biela.

V čom prišli inaugurovať prvé dámy: pani Mečiarová, pôsobiaci odovzdane a obetavo, tak akosi počestne a usilovne v čiernych šatách s úzkou siluetou, v ktorej vynikla jej štíhla postava. Kráčala na vysokých podpätkoch a trochu hrbila chrbát – „neniesla sa“, akoby sa bála dať najavo, že je pekná, aby si azda niekto nemyslel, že je to pre ňu dôležité. Ak je tu, a nie v práci, tak len preto, aby bola oporou manželovi. A ak tu už musí byť...

Pani Kováčová v čiernom kostýme s bielym šálovým golierom kráčala dôstojne a primerane žene v jej postavení. Pozná svoju cenu a nesie ju dôstojne hrdo. Na pleciach sa jej ladne vlnia nadýchané plavé vlasy. Pohľad na ňu je príjemný, pôsobí mladistvo a kultivovane. (Neskôr, pri bezohľadnom snorení kamery, spozorujem akoby starecké záchvevy úst. Môže to byť však rovnako zlozvyk alebo potlačená nervozita.)

Z ostatných dám manželiek zaujme pani Černáková krasokorčuľiarskym účesom – vyčesané vlasy zachytené ozdobnou zamatkou a dekorované bielym hrebienkom, ktorý kontrastuje s tmavými vlasmi, ale – ako neskôr zisťujem – ladí s bielym vlneným plášťom talianskych krásavíc. Pani Zlochová pôsobí učiteľsky upravené, pani Prokešová dievčensky a nenápadne, až tak nenápadne, že si ani nevšimnem, čo má na sebe.

Najsexi muž onoho roka Peter Weiss (to bol výsledok nejakej ankety) prichádza zavesený do svojej roztržito vyzerajúcej manželky s peknou tvárou ukrytou za hrdzavými kučerami. I tak pôsobí dojmom, že jej je všade plno a že vždy je pripravená okamžite sa zapojiť. Tiež je oblečená.

Zo všetkých dám smotánky je najvzrušujúcejšia pani Nagyová (pretože provokuje fantáziu) – ktorá tu ale nie je. Zazriem ju až pri odchode z inauguračného aktu. Ako vždy šarmantná, v tmavom kostýme s ozdobnými gombíkmi, obklopená neviditeľným múrom neprístupnosti. (Ej, musel by to chlap byť, čo by ju chcel dobyť!) Žensky bezočivo si všimnem detail, ktorý ju nesmierne poludštuje – na jednej nohe jej uteká spustené očko.

Všetci ministri sú tu s manželkami, iba minister zdravotníctva so starostkami. Bodaj by nie. Zo všetkých ohrozených ministrov to má najťažšie: kam by sa vrátil?

Ale aké tam najhoršie? Zle už vraj Slovákom bolo. Tak to tvrdil vo svojom inauguračnom prejave prezident republiky. Vraj všetko, čo nás čaká, bude iba lepšie. Nevie, niektorí zas hovoria, že dobre už bolo – tí však nie sú a ani nebudú prezidentmi.

Po inaugurácii sa vezú na Hrad vybraní zástupcovia občanov na všetkých modrých, ocelovostrieborných, čiernych, bordových a iných autách, menej vybraní, ktorých už nemá rád skoro žiaden novinár, v autobusoch. Motor ako motor. Na Hrade sa nikým nemilovaní poslanci zapletú medzi ostatných hostí, ktorí postupne odchádzajú do predsedsiene. Prijatie u prezidenta má svoj harmonogram. Po vláde prídu na rad vybraní zástupcovia poslancov a potom ďalší a ďalší. Tí voľní si nakladajú, čo dom dal. Vo vyleštených skleničkách hrozno-vý mok biely i červený, na striebre marinované kúsky lahodného mäsa, paštéty v košíčkoch z lístkového cesta, šunkovo-syrové dobošky, plnené vajíčka s kaviárom, ryba s citrónom, jelení gulášik, ešte teplá údená šunka, morčací šalát so šampiňónmi, džúsy a limonády, drobné kúsky sladkostí poliate cukrovou citrónovou, malinovou, pomarančovou polevou, hrozno, pomaranče, kivi, banány, jablká. Hostia s naloženými tanierikmi hľadajú kútik, kde by sa vyrovnali so svojou ľudskou potrebou. Niektorým totiž (nechcem menovať, ale poslankyni Ďurišinovej a poslancovi Ficovi) tak vytrávil, že kým čakali na odchod pred Reduty, chceli zabehnúť do blízkeho bufetu zhltnúť niečo „na stojaka“. (Darmo je, na veži bije čas obeda, a aj tí nemilovaní sú len ľudia.) Doktor Bárány s vážnou tvárou odporúča kolegom „bufetiť“ vo výklenku Veľkomoravskej siene, odkiaľ je krásny výhľad do podhradia. „Tam si môžete tanierik aj položiť na výstupok muriva. Je to síce najstaršia časť Hradu, ale veď ho nepobrnáte,“ nezaprie svoj anglický humor.

Už nasýtení hostia recepcie začnú naplňať druhú – spoločenskú – časť stretnutia. Promenujú, všimajú si, kto s kým o čom, kto vôbec s kým o čo, kto vôbec s nikým a kto len tak o ničom. Medzi striedmo konzumovaným vínom sa aj intenzívne pracuje. Poslanci KDĽ s pridruženými rozbehli akciu na odvolanie ministra zdravotníctva, ponáhľajú sa hasiť požiar, hoci medzi informovanými sa povráva, že iskierky vzplanuli dávno pred voľbami 92.

No kým odzvoní ustarostenému ministrovi, v Dóme sa chystá bohoslužba, slávnostné Te Deum za prezidenta. Bratislavčania nadávajú v zablokovaných uliciach, kým sa okolo nich nepreženie kolóna tých modrých, ocelovostrieborných, čiernych a iných áut i autobusov, iní sa usmievajú, veď sa zase tak veľa nestalo...

Arcibiskup Sokol ladnými oblúkmi krúži vo svojej kázni ponad našu históriu, nebesky sladkým hlasom spieva a vysiela posolstvo občanom, že máme na čele nášho národa po tretí raz vlastného vodcu. Kto sú tí dvaja predchádzajúci – to si môže dosadiť každý sám... Arcibiskup vie svoje. My, napokon, tiež. Zbožný ľud thieska, rozmýšľam, ako prijme tento módny svetský prejav v chráme Boh, a nevychovane, no neodbytné mi v ušiach znejú slová Krylovej pesničky

(„Kupčící vyděšení hledí do misálů...“). *Evanjelický biskup doktor Uhorskai sa na rozdiel od arcibiskupa neprihovára občanom. Modlí sa iba k Bohu za prezidenta a jeho (dobré) skutky. Prezidenti susedných štátov sledujú i prežívajú bohoslužby (čo si asi myslí ten, ktorý bol tu ešte donedávna tiež prezidentom?). V sedmobrežnom kruhu Ríma rozospieva oficiálne lavice, len Peter Weiss s manželkou nemá zrejme na túto hymnu dobre vyvinutý hudobný sluch, ostatným sa od úst len tak kúdolí.*

Slávnostný deň ukončujem zavesená na tyči v autobuse – je práve čas dopravnej špičky. Topánky mám načisto premočené a drkocem zubami.

Doma zisťujem, že som inauguráciu prežila pod vplyvom horúčky. Poznať to?

(To je causerie, ktoré som napísala do Nového slova bez rešpektu v onom marci 1993.)

■

My sa strašne radi bičujeme, čo sme to za národ, keď si volíme takých či onakých (aj prezidentov). Tak ešte celkom na koniec nech prehovorí (tiež prvý prezident) Tomáš Garrigue Masaryk:

„Máte lidi, co pořád vzdychají, že Amerika je větší než my a Paříž živější než Praha – pro samou cizinu nevidíme, co máme doma. Kdo na malé poměry jen naříká, obviňuje tím sebe sama, sám je tím vinen, že žije male.

Na mladých lidech vidím nedostatek tradice. Náš průměrný inteligent si neví rady s minulostí, ve které náboženství hrálo velikou roli. Místo takové velké souvislosti má náš inteligent svůj kavárenský kroužek, hospodský stůl nebo nějakou místní odborovou organizaci (pozn.: dnes bublinu na facebooku). Ten uzavřený duch štamlokálu, to jsou ty právě malé poměry“ (K. Čapek: *Hovory s T. G. Masarykem*).

Blahoželám nám, že sme to prežili. A hádam vydržíme ďalších sto rokov, spolu či vedľa seba, ale radšej sami za seba. Prezidenti sú iba prví medzi rovnými.